

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 73/2014 vp**

**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan
velvollisuudesta järjestää eräitä terveydenhuol-
lon palveluja eräille ulkomaalaisille ja laiksi ra-
jat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain
muuttamisesta**

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 28 päivänä tammikuuta 2015 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi kunnan velvollisuudesta järjestää eräitä terveydenhuollon palveluja eräille ulkomaalaisille ja laiksi rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta (HE 343/2014 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan samalla määrännyt, että perus-

tuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Anne Koskela, sosiaali- ja terveysministeriö
- professori Mikael Hidén
- professori Tuomas Ojanen
- apulaisprofessori Juha Lavapuro.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kunnan velvollisuudesta järjestää eräitä terveydenhuollon palveluja eräille ulkomaalaisille henkilöille.

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa ehdotettua sääntelyä arvioidaan Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja perustuslain 19 §:n turvaaman oikeuden välttämättömään huolenpitoon ja 22 §:ssä säädetyn julkisen vallan perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvoitteen kannalta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ehdotettu sääntely

Hallituksen esityksen tarkoituksena on turvata nykyistä paremmin oikeus välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin terveyspalveluihin Suomessa oleskeleville kolmansien maiden kansalaisille, joilla ei ole voimassa olevan lainsäädännön mukaan oikeutta muihin julkisen terveydenhuollon palveluihin kuin kiireelliseen hoitoon (1. lakiehdotuksen 1 §).

Ehdotuksen mukaan kyseessä olevilla ns. paperittomilla henkilöillä on oikeus terveydenhuollon ammattihenkilön välttämättömiksi arvioimiin lyhytkestoisiin terveyspalveluihin (4 §), joita ovat esityksen perustelujen (s. 35/I) mukaan raskauden ja synnytyksen hoitoon liittyvät palvelut sekä pitkäaikais- ja muiden sairauksien hoito silloin, kun terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi hoidon olevan välttämätöntä ottaen huomioon henkilön terveydentila ja hänen Suomessa oleskelunsa kesto (4 §:n 2 momentti). Kunnalla olisi velvollisuus järjestää laissa tarkoitetuille alaikäisille terveydenhuollon palvelut samassa laajuudessa kuin niille alaikäisille, joiden kotikunta on Suomessa (4 §:n 3 momentti).

Ehdotuksen mukaan velvollisuus terveyspalvelujen antamiseen on kunnalla. Kunnalla on myös oikeus periä terveydenhuollon palveluja käyttäneeltä palvelujen tuotantokustannuksia vastaavan asiakasmaksun, joka vastaa muulta kuin Suomessa asuvalta henkilöltä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain 1, 2 ja 13 §:n sekä asiakasmaksuasetuksen 24 §:n nojalla perittävää maksua. Maksukyvyttömyys ei saa kuitenkaan olla este palvelujen järjestämiselle. Esityksen 1. lakiehdotuksen 5 §:n ja 2. lakiehdotuksen 20 §:n 3 momentin mukaan valtio korvaa palvelut järjestäneelle kunnalle niistä aiheutuneet kustannukset.

Arviointi

Esityksen arvioinnin kannalta merkityksellisiä ovat perustuslain 19 §:n välttämätöntä huolenpi-

toa koskeva sääntely ja 22 §:n mukainen julkisen vallan velvoite turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen sekä myös 6 §:n yhdenvertaisuutta koskeva säännös.

Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Säännös turvaa jokaiselle Suomen lainkäyttöpiirissä olevalle subjektiivisen oikeuden sellaiseen tulotasoon ja palveluihin, joilla turvataan ihmisarvoisen elämän edellytysten vähimmäistaso (ks. HE 309/1993 vp, s. 69/II). Tähän kuuluu esimerkiksi terveyden ja elinkyvyn säilyttämisen kannalta välttämätön kiireellinen sairaanhoito (ks. esim. PeVL 20/2004 vp, s. 2/I). Hallituksen esitys toteuttaa perustuslain 19 §:n 1 momenttia, joten ehdotus on perustuslain perusoikeussääntelyn mukainen.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Lakiehdotus turvaa nykyistä paremmin oikeuden välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin terveyspalveluihin Suomessa oleskeleville kolmansien maiden kansalaisille. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on vakiintuneesti katsottu, ettei perustuslaki sinänsä estä asettamasta ehtoja 19 §:n 2 momentin mukaista perustoimeentuloa turvaavan etuuden saamiselle. Tämä saattaisi liittyä esimerkiksi Suomessa asumiseen tai työskentelemiseen. Nyt ehdotettu sääntely kuitenkin koskee perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaista ns. eksistenssiminimiä eli ihmisarvoisen elämän edellytysten vähimmäistason, joka kuuluu kaikille.

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakauksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Va-

liokunnalla ei ole tältäkkään osin huomautettavaa ehdotettuun sääntelyyn.

Ehdotus merkitsee perustuslain 121 §:n 2 momentissa tarkoitettua uutta tehtävää kunnille, josta on säädettävä lailla. Kunnille säädettävien uusien tehtävien merkitys ilmenee lainsäätäjän velvollisuutena huolehtia rahoitusperiaatteen mukaisesti kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan (ks. esim. PeVL 30/2013 vp, s. 5/II, PeVL 12/2011 vp, s. 2/II, PeVL 41/2010 vp, s. 5/II).

Kunnat vastaavat jatkossa hallituksen esityksessä tarkoitettujen terveydenhuollon palvelujen antamisesta. Koska tehtävästä säädetään lailla, ei uuden tehtävän antamisessa ole valtiosään-

töoikeudellista ongelmaa. Ehdotus ei muodostu myöskään rahoitusperiaatteen kannalta ongelmalliseksi, koska 1. lakiehdotuksen 5 §:n mukaan Kansaneläkelaitos korvaa valtion varoista kunnalle rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n 3 momentin mukaisesti lakiehdotuksessa tarkoitetuista terveydenhuollon palveluista aiheutuneet kustannukset.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Johannes Koskinen /sd
vpj. Anu Urpalainen /kok
jäs. Sauli Ahvenjärvi /kd
Tuija Brax /vihr
Ilkka Kantola /sd
Pia Kauma /kok
Kimmo Kivelä /ps
Anna Kontula /vas

Elina Lepomäki /kok
Tom Packalén /ps
Vesa-Matti Saarakkala /ps
Kimmo Sasi /kok
Tapani Tölli /kesk
Harry Wallin /sd
vjäs. Mikaela Nylander /r.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Matti Marttunen.